

HELÉNOVÉ = obyvatelé Řecka (Iónové, Achájové, Dórové, Aiolové)

ANTIKA = řecké a římské umění

KLASICKÝ = vrcholná kultura ve vrcholném umění Řecka

ŘECKÁ KULTURA = souhrn více disciplín

POLIS = město

POLITIKA = věc veřejná

DEMOKRACIE → *DÉMO* = lid

Helénové vytvořili v 1. tisíciletí př.n.l. vyspělou kulturu a umění, svou klasičností (dokonalostí) se staly základem celé evropské vzdělanosti.

ANTICKÉ OTROCTVÍ → řecká kultura vytvořila vyšší stádium otrokářského řádu, to umožnilo rozšíření železa, výrobu pro trh, mezinárodní obchod a peněžní hospodářství.

POLIS → na rozdíl od despotických států Řekové nedospěli k jednotnému národnímu státu, zakládali drobné městské státečky, byly to samostatné politické jednotky

nejdůležitější střediska: *Sparta, Mykény, Tiryns, Olympia, Korint, Delfy, Théby, Athény*

MYKÉNSKÁ KULTURA

- 16. - 12. stol. př.n.l.
- bojovné pastýřské kmeny na egejském pobřeží vytvořili vyspělou kulturu staršího obyvatelstva
- Dórové tuto kulturu zničili, tím ukončili řecké stěhování

Hornaté a málo úrodné Řecko nemohlo všechny obyvatele uživit a tak došlo k první řecké kolonizaci (od konce 2. tisíciletí př.n.l.), byly osídleny ostrovy a pobřeží Malé Asie. Při druhé řecké kolonizaci byly osídleny kraje při středozemním moři, zvláště Sicílie a jižní Itálie.

POLITICKÝ VÝVOJ

- s ekonomickou změnou souvisel i politický vývoj
- od **KRÁLOVSTVÍ** k **ARISTOKRACII** (vláda šlechty) přes **TYRANII** (samovláda) až k **DEMOKRACII** (vláda lidu)
- tímto vývojem prošly především vyspělé Athény, na rozdíl od nich Sparta byla konzervativní, vojensky organizovaný stát s otrokářským řádem

Řecko-Perské války (499 př.n.l.)

Rivalita obou předních řeckých států (↑) utvářela hlavní linii řeckých dějin. Vnější stranu potom představovalo soupeření Řecka s Persií o hegemonii (nadvládu), z tohoto boje vyšly spojené řecké obce vítězně.

Peloponéská válka

Vedena soupeřícími státy Athény x Sparta, oba státy značně oslabila a ani jedné straně se nepodařilo sjednotit Řecko natrvalo, proto padli pod nadvládu makedonského krále Filipa (338 př.n.l. - bitva u Chaironeie)

Makedonská hegemonie

- syn Filipa, Alexandr Veliký podnikl v čele Makedonců a Řeků výpravu proti zchátralé perské říši, dobyl ji a založil světovou monarchii s řeckým názvem
- po jeho smrti se říše rozpadla na několik států, hlavními byli:
 - *Makedonie, Řecko, Egypt a Syrská říše*

- zde se prolínala kultura východní se vzdělaností řeckou, které plynule přecházelo do éry římské, jak se římská říše postupně zmocňovala helénistického státu

CHARAKTERISTIKA ŘECKÉHO UMĚNÍ

Řecké umění na počátku přejala podněty z umění hlavně z Egypta, Mezopotámie, Malé Asie a Kréty, ale vytvořilo z nich díla vyšší názorové i formální úrovně. Tato umělecká dokonalost se stala estetickou normou pro další vývoj evropské výtvarné kultury.

Hlavní charakteristické rysy řeckého umění:

1. HUMANISMUS

- **v řeckém umění se poprvé stal ideálem člověk** (ne bůh či panovník)
- člověk, jako rozumová bytost usilující poznat a ovládnout přírodu a jednat podle přirozeného rozumu
- **proto mohla vzniknout filosofie a základy věd** (nezávisle na náboženství)

"Měřítkem všech věcí byl člověk." (Protagoras)

"Mnoho je na světě mocného, nic však mocnějšího než člověk." (Sofoklés)

2. OTROKÁŘSKÝ ŘÁD

- řecký humanismus představoval veliký pokrok, na otroky se však nevztahoval
- otrok byl jen *"mluvící nástroj"* (Aristotelés)
- právě rozvinutá otrokářská výroba zboží vytvořila základy pro vyšší úroveň řecké kultury
- **řecký ideál byl omezen pouze na svobodného člověka → občana polis**
- **řecké umění nemělo smysl pro ideu obecné rovnosti všech lidí**, neznalo soucit s utlačovanými vrstvami obyvatelstva
- nevidělo krásu i v ošklivosti, co bylo ošklivé bylo směšné

3. DEMOKRATISMUS

- otrokářský humanismus obsahoval i silný prvek demokratismu
- vytvořili velmi **vyspělé formy demokratické vlády**
- řecký ideál člověka = ideál svobodného občana, který může být volen, nevyžadovala se odbornost
- vycházelo se z víry, že **všichni jsou schopni vládnout**

4. ANTROPOMORFISMUS

- humanismus se v kultuře a umění projevoval jako **antropomorfismus** (snaha dávat věcem vlastnosti nebo podobu člověka)
- toto poznamenávalo řecké náboženství → řeckou mytologii
- MYTOLOGIE → bohové už nebyli zbožštěná zvířata, ale **lidé s nadsazenými lidskými vlastnostmi**, od smrtelníku se lišili jen nesmrtelností, neměli jen kladné vlastnosti, ale i různé nečnosti
- KNĚŽÍ v antickém Řecku nikdy nevytvořili zvláštní privilegovanou, mocnou kastu, která by pronikavě zasahovala do života, jak to bylo běžné v despotických státech jako byl Egypt a Mezopotámie
- antropomorfismus pronikl všechny obory výtvarného umění:
 - socha, malba → přirozená lidská postava je východiskem
 - architektura → měřítkem chrámu je člověk

5. KLASICHNOST

- řecké umění **dospělo k dokonalosti založené na jednotě obsahu a formy + senzualismu a racionalismu**

- obsahovou náplň tvořila mytologie, která inspirovala umělce
- poprvé došlo k harmonickému prolnutí snahy po napodobení skutečnosti, hledající zákonitosti v uspořádání světa i uměleckého díla
- řád v kosmu i v umění
- princip dokonalosti: *HARMONIE, SYMETRIE, PROPORCE NEBO MÍRA*

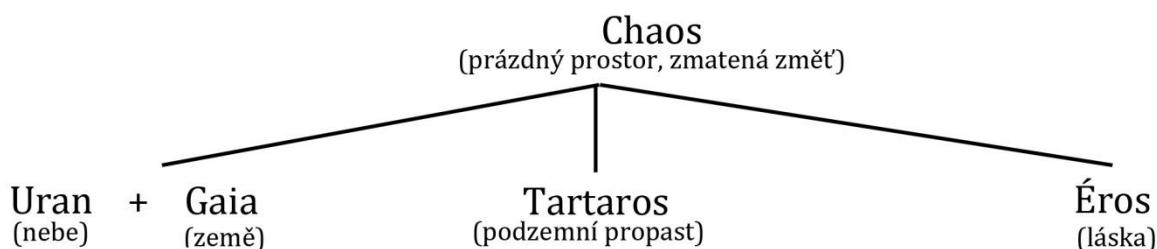
6. ESTETICKÁ NORMA

- řeckému umění se podařilo vytvořit **ideál lidské krásy**
- ideál zdravého, sebevědomého, na své lidství hrdého člověka (na tento ideál navázala renesance)

MYTOLOGIE

Po příchodu do nové vlasti se řecké náboženství postupně vyvíjelo od ANIMISMU, TOTEMISMU, FETIŠISMU k vyšším formám náboženství ANTROPOMORFNÍHO (bohové měli lidskou podobu, přičítaly se jim lidské vlastnosti, vášně a skutky).

Vznikaly četné báje a různí bohové byli uvedeni v mytologickou soustavu. (*Homér, Hésioda* - básníci)

12 Titánů

Rheiu + Kron (Saturnus)

Hestia bohyně domácího krbu
 Déméter bohyně úrody
 Héra (Juno) ochránkyně života
 Hádes podsvětí
 Dio (Zeus)

Kron zmrzačil otce (Uranu) a vládl nad světem, sám se bál, že její děti zbaví vlády a tak je polykal hned po narození. Když se narodil Zeus Rheia dala Kronovi kámen zavinitý v plenkách a Dia ukryla na Krétě, kde vyrostl v muže a pak přinutil Krona, aby děti vyvrhl → ty se staly nesmrtelnými.

Zeus 10 let válčil se svými sourozenci proti Titánům, nakonec je svrhnul do zemské propasti, kde byli uvězněni.

Titánům byli podobní Giganti (ti měli místo nohou hady). Gaia je zrodila z krve Uranovi, také se odvážili do války, ale byli poraženi.

TITANOMACHIE = boj bohů s Titány

GIGANTOMACHIE = boj bohů s Giganty

OLYMPŠTÍ BOHOVÉ - nazývají se tak, protože se usídlili na Hoře Olymp. Nejmocnější z nich byl Zeus, otec bohů a lidí, vládce oblohy, dárce úrody, na jeho počest se konaly každé 4 roky **Olympijské hry** (od roku 776 př.n.l.) v posvátném Diově okrsku.

Další významné hry byly *Pýthijské, Nemejské a Isthmické*.

Bohové v řeckém pojetí nebyli všemohoucí, neboť i nad nimi vládl věčný OSUD, nebyli ani mravně dokonalí, podléhali týmž chybám a vášním, jako lidé. Svou vůli dávali lidem najevo skrz sny, zjeveními a věštbami (nejslavnější věštitelna je **Apollónova v Delfách**).

HEROOVÉ → v řeckých hrdinských básních (písniích) vystupovali hrdinové heroové, bytosti dokonalejší než obyčejní lidé, vynikali neobyčejnými činy a po smrti se jim dostalo božské pocty nejvýznamnější:

- * *Hérakles* (zbavil lidstvo útrap tirinského krále Eurystea)
- * *Théseas* (zabil Minotaura v labyrintu)
- * *Perseus* (uťal hlavu Medusy)

MYKÉNSKÁ KULTURA

- je nejstarší kulturou evropského Řecka (16. - 12. stol. př.n.l.) objevil ji nadšený diletant (neodborník) Heinrich Schilemann v letech 1870 - 1890 (nejprve vykopal Homérovu Tróju v Malé Asii, pak Mykény a Tírýns)
- je to první syntéza egejské kultury (zařízení, výzdoba hradů) s řeckou achájskou kulturou (opevnění, typ megaronu s krbem)
- nositeli mykénské kultury byly řecké kmeny Achájů, které si podrobily původní obyvatelstvo
- na rozdíl od Kréty (bez opevnění, přepychové paláce) zakládali bojovní Achájové svou moc na mohutných hradech, ty se staly středisky výroby a obchodu s Malou Asií, Sírií, Egyptem,...
- rozkvět kultury nastal ve 14. stol.př.n.l. po pádu Kréty

MYKÉNSKÁ ARCHITEKTURA

HRADY

- Řekové tyto stavby později nazývali **Kyklopským zdivem**, podle nich je mohli vybudovat pouze obři
- hradby byly 8m široké, uvnitř s chodbami
- měly vnější i vnitřní hradební zed', dvě brány (*propylaje*), palác s *megaronem* a při něm *drobnější užitkové stavby*
- krom hradů se dochovalo i mnoho mykénských obchodních stanic

MEGARON

- **nejdůležitějším stavebním prvkem**, který byl z mykénské kultury převzat řeckou architekturou
- je to **obdélná obytná místnost, uprostřed s krbem a otvorem ve stropu**, který podpírají 4 sloupy
- před obytnou místností se rozkládá předsíň, jejíž vchod tvoří dva sloupy mezi antami (pilastrové zakončení průčelí stěn)
- **megaron se stal základním typem řeckého domu, paláce i chrámu**

PROPYLAJE

- tzv. předbraní → zdi s prolomeným vchodem po obou stranách, doplněné sloupovou předsíní (řecká architektura je rozvinula v podobě monumentální vstupní brány do posvátného okrsku)
- chrámy mykénské kultury neznáme

HROBKY

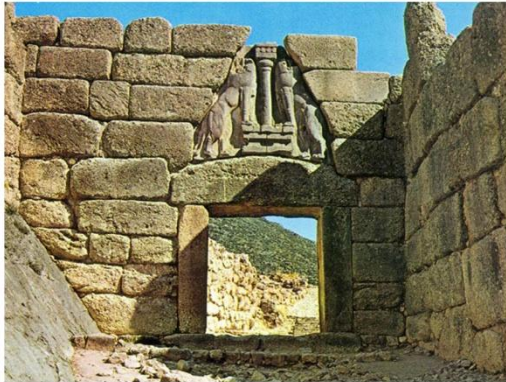
- byly objeveny monumentální kamenné hrobky
 1. **ŠACHTOVÉ** (s dary pro zesnulého - masky, šperky, zbraně)
 2. **KUPOLOVÉ** (kruhového půdorysu, zaklenuté nepravou kupolí a přístupné dlouhou chodbou z kamenných kvádrů → dromos, nejznámější je Átreova hrobka)

MYKÉNSKÉ SOCHAŘSTVÍ

- poměrně řídká sochařská výzdoba
- vznikla však Lví brána v Mykénách (je to trojúhelníkový tympanon městské brány, vápencový reliéf)

MYKÉNSKÁ MALBA

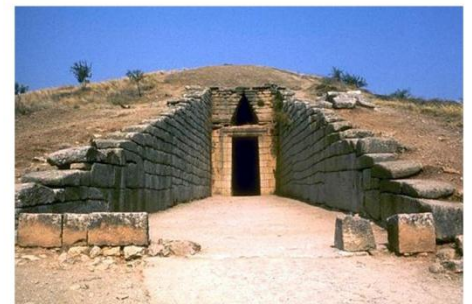
- nástěnné malby v palácích připomínají krétské předlohy, zabývají se jen jinou tematikou (lov, boje, zápasy) v dekorativních motivech používají rozety, spirály a palmové vějíře

Lví brána v Mykénách

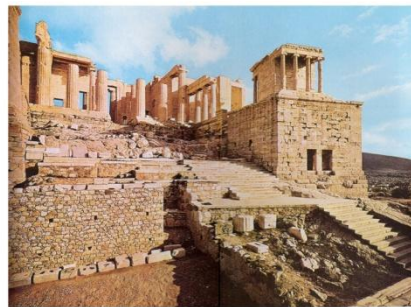

mykénský hrad

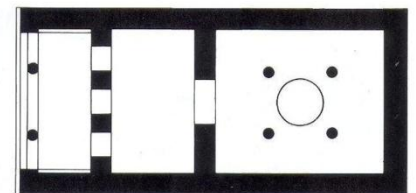

Átreova hrobka

propylaje Olympia

propylaje athénské akropole

půdorys megaronu

ŘECKÁ ARCHITEKTURA

1. období prehistorické	(10.-9. stol. př.n.l.)
2. období archaické	(8.-6. stol. př.n.l.)
3. období klasické	(5.-4. stol. př.n.l.)
4. období helénistické	(3.-1. stol. př. n. l.)

1. PREHISTORICKÉ OBDOBÍ (10.-9. stol.př.n.l.)

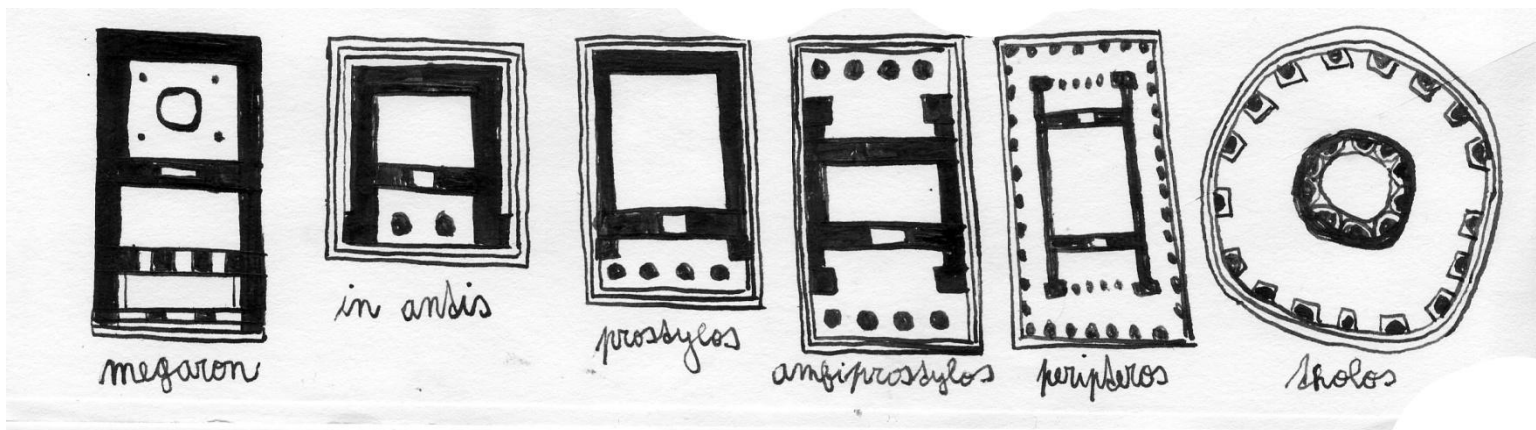
- spadají sem počátky řeckého chrámu, základem byl mykénský megaron
- žádné památky se nedochovaly

2. ARCHAICKÉ OBDOBÍ (8.-6. stol.př.n.l.)

- v tomto období se vyhranily hlavní typy řeckého chrámu
 - dórský a iónský
- nejdříve v dřevěné architektuře a až kolem roku 600 př.n.l. nahradil dřevo kámen

TYPY ŘECKÉHO CHRÁMU

- a) IN ANTIS - nejjednodušší, vznikl z megaronu
 - b) PROSTYLOS - před předsíní řada 4 sloupů
 - c) AMFIPROSTYLOS - řada 4 sloupů vepředu i v zadu
 - d) PERIPEROS - sloupy po všech 4 stranách
 - e) HEXASTYLOS - v průčelí 6 sloupů
 - f) OKTASTYLOS - v průčelí 8 sloupů
 - g) DÓDEKASTYLOS - 12 sloupů
- +
- DIPTEROS - 2 řady sloupů
 - DOPERIPTEROS - polosloupy zapuštěné do zdi
 - THOLOS - sloupový ochoz kruhového půdorysu

- chrám byl příbytkem bohů a protože bohy chápali jako dokonalejší lidi, chrámy stavěli jako příbytky lidí

ORIENTACE CHRÁMU

- hlavní průčelí a vchod směřovaly k východu
- do chrámu mohly vstoupit jen kněží a kněžky, lid se shromažďoval před chrámem

HLAVNÍ PRVKY CHRÁMU

PŘEDSÍŇ → SVATYNĚ + KULTOVNÍ SOCHA → ZADNÍ PŘEDSÍŇ

- obvykle se stavěl na stupňovité podezdívce (= krépidoma), její svrchní základna (= stylobatés), zde stály sloupy s kladím, průčelí ukončoval trojúhelníkový tympanon (= štít) s akroteriiemi ve vrcholech
- střecha byla sedlová, krytá taškami nebo mramorovými deskami
- klenba se v řeckém chrámu nevyskytuje
- chrám je bez oken, světlo přicházelo pouze dveřmi

Podle rozdělení výzdoby kladí, sloupů a štítů rozlišujeme 2 základní architektonické slohy: DÓRSKÝ A IÓNSKÝ

a) DÓRSKÝ SLOH

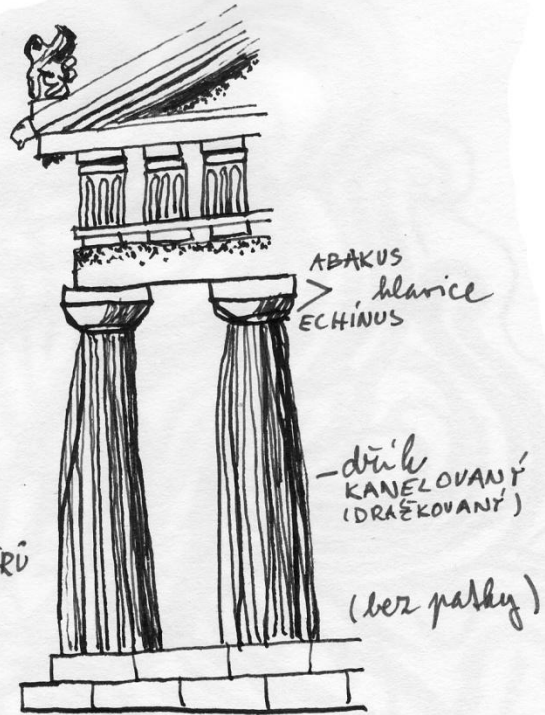
- * je starší, vyznačuje se strohostí stavebních článků a masivností
- * v antice se mu říkalo "mužský sloh"
- * všechny články jsou vázány pevnými proporčními vztahy (poměr výšky k jeho šířce atd.)

DÓRSKÝ ARCHITRÁV:

- o tvořil jej hladký jednoduchý hranol, římsa vyplněna trojrozměrnými skulpturami (mytologické náměty)

b) IÓNSKÝ SLOH

- * je odlehčenější, jemnější, elegantnější a ozdobnější
- * v antice se označoval jako "ženský sloh"
- * proporční vztahy jsou uvolněnější
- * vznikl na březích Malé Asie a ostrovech Egejského moře
- * IÓNSKÝ ARCHITRÁV:
 - o horizontálně členěn na 3 pásy, odstupňován
 - o vlys zdobí nepřetržitý ornamentální nebo figurální reliéf
 - o iónská římsa byla bohatěji zdobena
- * od 4. stol.př.n.l. iónský sloh převládal nad dórským

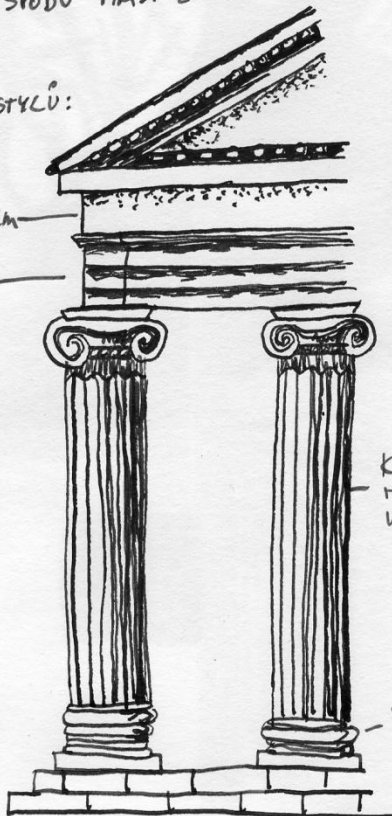
dórský řád →

- DŘÍKY BÝVAJÍ VYSOKÉ 4 až 615 SPOLNÍCH PRŮMĚRŮ
- KANELURY JSOU MĚLKÉ A ŠIROKÉ
- V 1/3 OD SPODU MÁJÍ ENTASIS (VYDUTÍ)

KLADÍ OBOU STYLŮ:

vlys s reliéfem
architráv

- MNOHEM ŠTÍHLEJŠÍ
- HLAVICE OPATŘENA DVĚMA VOLUTAMI
- ECHINUS ZDOBÍ VEJCŮVEC
- DŘÍK JE JEN SLABĚ VYDUTÝ, NEBO BEZ VYDUTÍ

PATKA (attická)
- SLOŽENA ZE DVOU VYPOUKLÝCH OBLOVEŮ

← iónský řád

c) KORINTSKÝ SLOH

- * není vlastně samostatným slohem, ale spíše variantou íónského slohu
- * liší se hlavicí, ta je v dolní části zdobena akantovými listy a volutami
- * vynalezl jej korintský sochař Kallimachos až v klasickém období kolem 400 př.n.l.

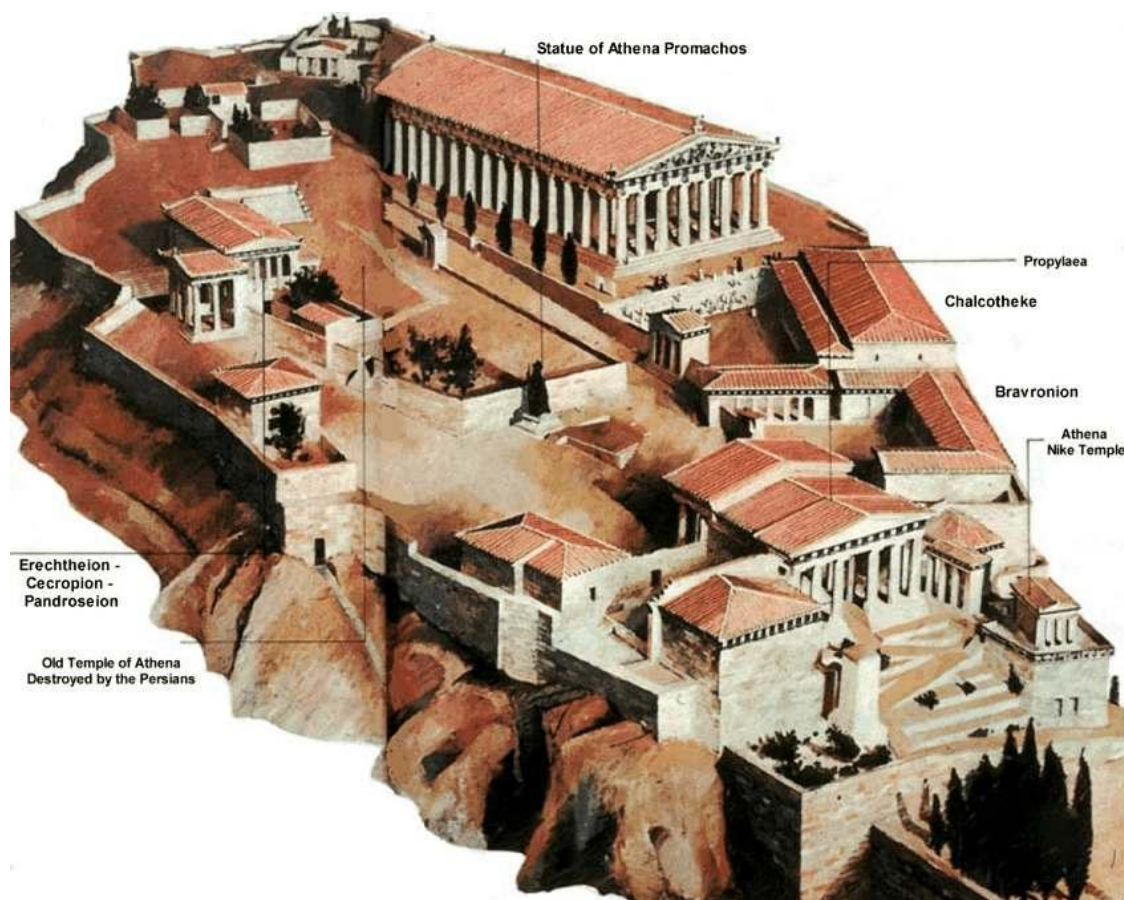
3. KLASICKÉ OBDOBÍ (5.-4. stol.př.n.l.)

Rozkvět klasické řecké architektury nastal v 5. století př.n.l. a **vyvrcholil výstavbou Athén** (za vlády Periklovy, 443 - 429 př.n.l.), příčinou bylo především vítězství řeckých obcí nad perskou říší.

Periklova doba byla zlatou dobou athénské kultury: *dramatici Sofokles a Eurípidés, filosofové Anaxagorás a Sókratés*.

Perikles přestavěl Akropolis dle nového plánu, uměleckým poradcem mu byl sochař Feidiás.

Athénská Akropolis

- stoupalo se do něj od západu po mramorovém schodišti
- vcházelo se **propylajemi** (*Mnésiklés*)
- vpravo od vchodu se nacházel **chrámek bohyně Niké** (konec 5.stol. *Kallikratés* - amfiprostylos)
- vlevo pinakotéka (obrazárna)
- na nádvoří byly menší budovy + 2 nádherné chrámy
 - na jižní straně **Parthenon** (*Iktínos + Kallikratés*)
 - 70x31 m, 8 sloupů vepředu a v zadu, 17 sloupů po stranách
 - *dórský peripteros*
 - na severní straně **Erechtheion** (*Mnésiklés*)

- chrám Erechteia Athénského krále a heroa Poseidóna
- jižní předsíň = tzv. síň kór s 6-ti karyatidami místo sloupů
- na nádvoří proti propylajím byla *Feidova* bronzová socha **Athény Promachos** (bojovnice, 7,5m)
- na jižním svahu akropole byl **Odeion** (*Perikles*), byla to budova pro hudební a pěvecké koncerty
- ve městě byl vybudován tzv. **Héfaisteion**, nejlépe dochovaný řecký chrám, půdorys jako redukovaný Parthenon
- vedle chrámů se začala uplatňovat světská architektura, zejména divadla (nejzachovalejší divadlo je v Epidauru - 4. stol.př.n.l. a nejslavnější v Athénách)

DIVADLO - polokruhové nebo kruhové stoupající hlediště

MAUZOLEUM - náhrobek, který dala postavit vdova po starostovi Mausólovi kolem roku 350 př.n.l. v Halikarnasu (jeden ze sedmi divů světa), hrobka obklopena iónským sloupořadím

HELÉNISTICKÉ OBDOBÍ (3.-1. stol. př.n.l.)

Helénismus ve starověkých dějinách znamená období výbojů Alexandra Velikého do roku 30.př.n.l., kdy si římská říše podmanila poslední helénistický stát - Egypt.

Toto období se otevřelo architektuře a urbanismu v nově zakládaných a budovaných městech.

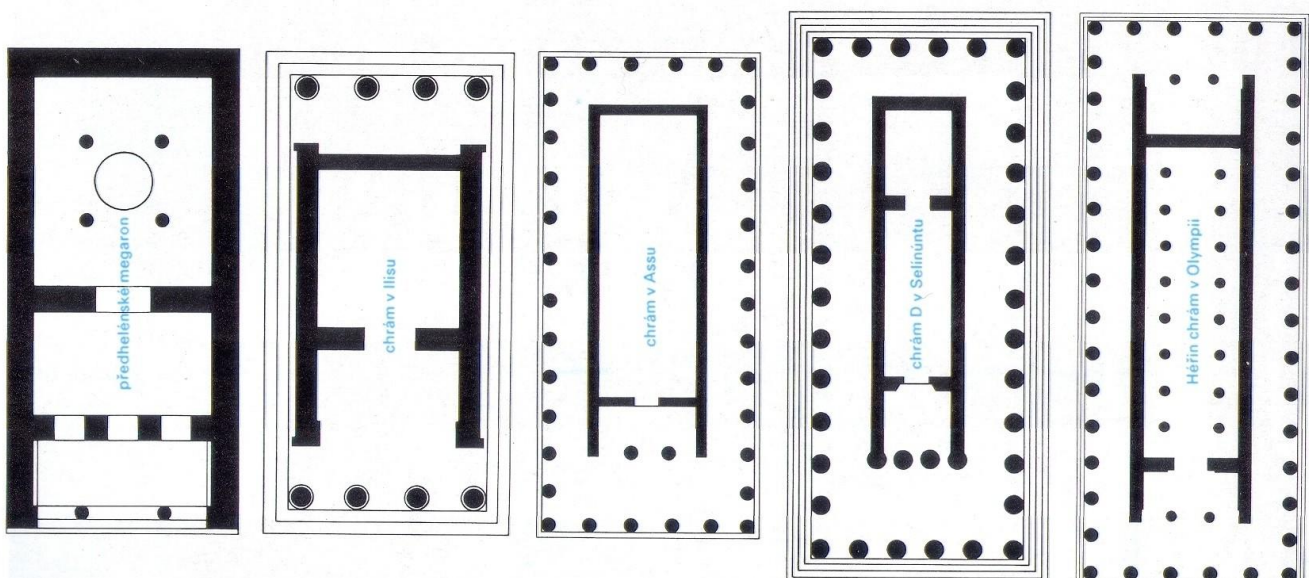
Řečtina a řecká kultura se rozšířila na východ, prolínaly se prvky řecké a orientální.

Římané od 3.stol.př.n.l. přejímali nejvyspělejší helénistickou kulturu a přenášeli ji na západ.

Hlavními středisky helénistické kultury: Alexandrie, Antiochie, Pergamon,...

Urbanismus hlavních měst:

- města byla stavěna na šachovnicovém půdorysu s akvadukty (vodovody), kanalizací, náměstími ozdobenými sochami, parky a zahradami, dominanty tvořily paláce a chrámy
- chrámy byly budovány větší než v dřívějších dobách a v jejich zpracování se projevil umělecký subjektivismus (= architekti mohli navrhovat vlastní proporční kánony)
- také architektonické článkové nabylo dekorativního účinku
- helénistická architektura vyústila v době římského císařství "barokem" → konvexně konkávní křivky centrálního *Venušin chrám v Baalbeku*

PAMÁTKY DÓRSKÉHO SLOHU

Héřin chrám v Olympii

Parthenon

Héfaiston v Athénách

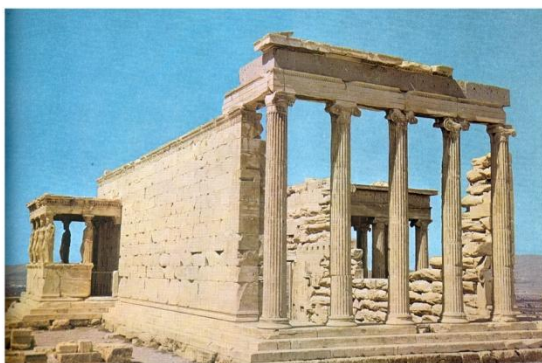
PAMÁTKY IÓNSKÉHO SLOHU

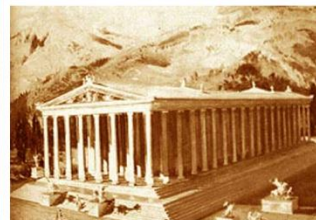
Parthenon - detail

Apollónův chrám v Korintě

Chrám bohyně Niké, Akropole

Artemidin chrám

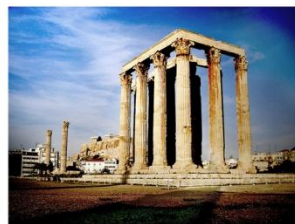

Erechteion

Apollónův chrám v Didymě

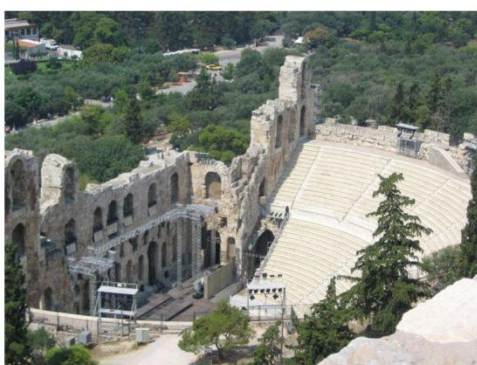
Athény - Olympieion, korintský sloh

Pergamon - model města, helénistická arch

Pergamon - Traiánův chrám, helénistická arch.

Athény - Odeion Heróda Attica, světská arch

Epidauros - Divadlo II. světská architektura

Mauzoleum v Halikarnassu, světská architektura

ŘECKÉ SOCHAŘSTVÍ

Řecké sochařství patří k nejdůležitějším uměleckým odkazům antiky, bohužel právě z klasického období se dochoval jen málo originálních děl, takže si jejich původní podobu můžeme představit jen z římských kopií. Ze starších dob helénismu máme originálů dostatek.

1. PREHISTORICKÉ OBDOBÍ (10.-9. stol.př.n.l.)

- známe jen drobnou plastiku z keramiky a bronzu (figurky zvířat)

KYKLADSKÝ IDOL

- geometrické (prehistorické období), vytvořeny z mramoru
- název odvozen od kykladského souostroví
- tyto sošky jsou úplnou předkapitolou řeckého sochařství
- znázorňovaly většinou ženy, muže jen vzácně
- význam byl magický
- provedení je schematické, na obličeji vyčníval jen nos a byl obyčejně pomalován

Kykladský idol si dává kávičko

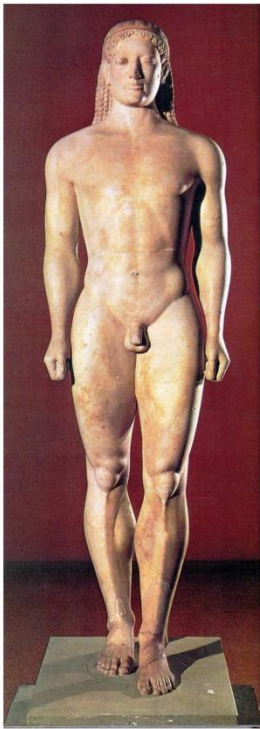

2. ARCHAICKÉ OBDOBÍ (8.-6. stol.př.n.l.)

- přibýly nejdříve **figurky malých bojovníků** → tzv. EXVOTA (= podle slibu, předmět byl věnován božstvu, jako dar, ve středověku takovou sošku nazýváme votivním darem)
- později vznikaly **kultovní sochy bohů**, ty stávaly ve svatyních chrámů → tzv. XOANA (zprvu hlavně ze dřeva)
- po roce 600př.n.l. se začala rozvíjet **monumentální kamenná skulptura**
- ve volném sochařství se objevily i kolosální sochy inspirované egyptskou skulpturou, později však Řekové poznali, že nikoliv rozměry, ale úměrnost a dokonalý poměr všech částí navzájem je pravým zdrojem monumentality
- **STÉLY S RELIÉFEM** = náhrobní skulptury, **KÚROS** = nahé sochy jinochů a **KORÉ** = oděné dívky (většinou z mramoru a polychromované) se staly nejcharakterističtějšími projevy

KÚROS → ztělesňoval neosobní typ statného bojovníka podobného bohu, vítěze ve sportovních hrách (všechny tyto sochy byly zobrazením boha Apollóna), na sochách z 6. stol. př.n.l. lze pozorovat zdokonalování anatomie, novým prvkem se stala snaha o vyjádření duchovního života "archaickým úsměvem", stojí v kontrastu

KORÉ → projevila se zde dekorativní tendence v bohatém zpracování draperie

KÚROS Z MÉLU

- náhrobní socha z mramoru
- vysoká 1,64m
- obličej má záhadný, tzv. archaický úsměv
- mandlovitý tvar očí a velmi pečlivě ztvárněné vlasy
- paže obvykle podél těla a ruce sevřené v pěst
- postoj v kontrapostu

KORÉ 674

- nachází se na západním průčelí Parthenonu
- tendence o individualizaci rysů ženského obličej

MOSCHOFOROS

- tzv. muž s býčkem
- byl objeven na Akropoli
- nápis na podstavci uvádí, že jde o skulpturu představující donátora přinášejícího telátko, jako oběť

Detail polychromie sochy Koré, archaické období

Mezi Koré řadíme i sochy Karyatid z chrámu Erechtheion

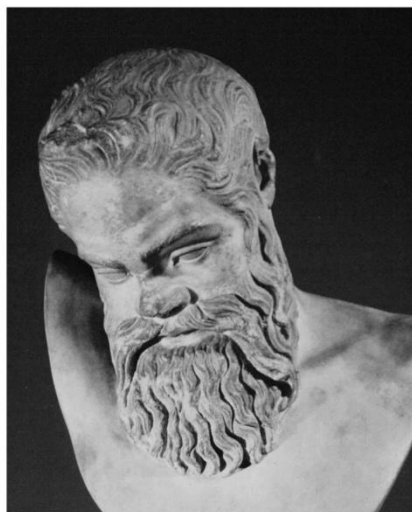
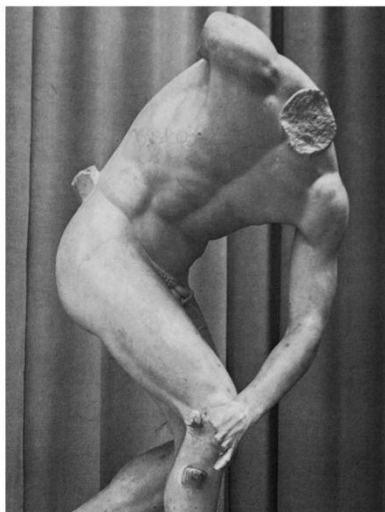
Tyto sochy se nazývají tzv. **DISPROPORČNÍ FIGURA**. Byly to buď náhrobní památky nebo sošky, které byly věnovány božstvu např. při vítězství v Olympijských hrách.

3. KLASICKÉ OBDOBÍ (5.-4. stol.př.n.l.)

- doba rozkvětu městských států
- nejvýznamnějším střediskem sochařství se staly Athény
- dělíme na dvě období
 - I. KLASICKÉ OBDOBÍ - PŘÍSNÝ STYL (5.stol.př.n.l.)
 - II. KLASICKÉ OBDOBÍ - KRÁSNÝ STYL (4.stol.př.n.l.)

I. PŘÍSNÝ STYL

Myrón	<i>Diskobolos, hlava Marsya</i>
Polykleitos	hledal matematické a geometrické zákonitosti ve skladbě lidského těla, autorem kánonu řecké klasiky, <i>Doryforos, Diadomenos</i>
Feidiás	největší sochař starověku, <i>Panathenajský průvod, Athéna Parthenos, 3 bohyně Léta, Díóna a Afrodita, socha Dia v Olympii</i>

Myrón: DISKOBOLOS

- nádherně vypracované tělo
- hod diskem
- zobrazení Diskobola při atletickém výkonu zachycuje změny, které se projeví v důsledku pohybu těla
- je to replika řecké sochy, originál byl zničen
- socha ve své podstatě zobrazuje pohyb velice klidově a staticky

Myrón: HLAVA MARSYA

- římská replika z helénistické doby
- fragment sousoší představující Athénu, jež hodila před Marsyem flétnu

Polykleitos: DORYFOROS

- atlet nesoucí kopí
- v pozici kontrapostu, který se promítá v každé části těla
- zásluhou harmonie tělesných proporcí získal Doryphoros označení KÁNON
- je v něm promítnuto veškeré úsilí řeckých sochařů po celé 5. století př.n.l. o vyvážení lidské postavy

Polykleitos: DIADOMENOS

- také socha v kánonu
- chlapec zavazující si stužku (pravděpodobně při Olympijských hrách)
- zvláštní výraz klidu a vznešenosti

Feidias - Panathenajský průvod ↓

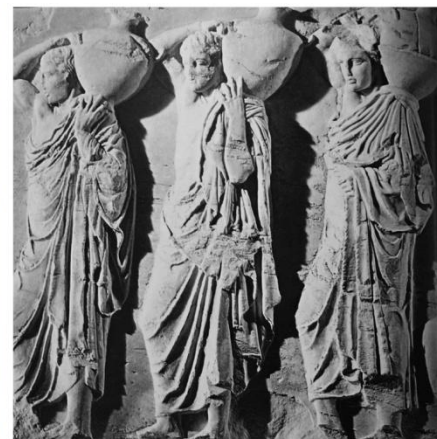
- nachází se na vnitřní části Parthenonu, iónský vlys

Feidias - tři bohyně Leta, Diona, Afrodita

- v pravé části na východním štítu Parthenonu
- doklad o používání tzv. mokré draperie, jež zdůrazňuje některé části těla tím, že je těsně obepíná
- je holdem ženství

Feidias - Athéna Parthenos

Athéna Promachos →

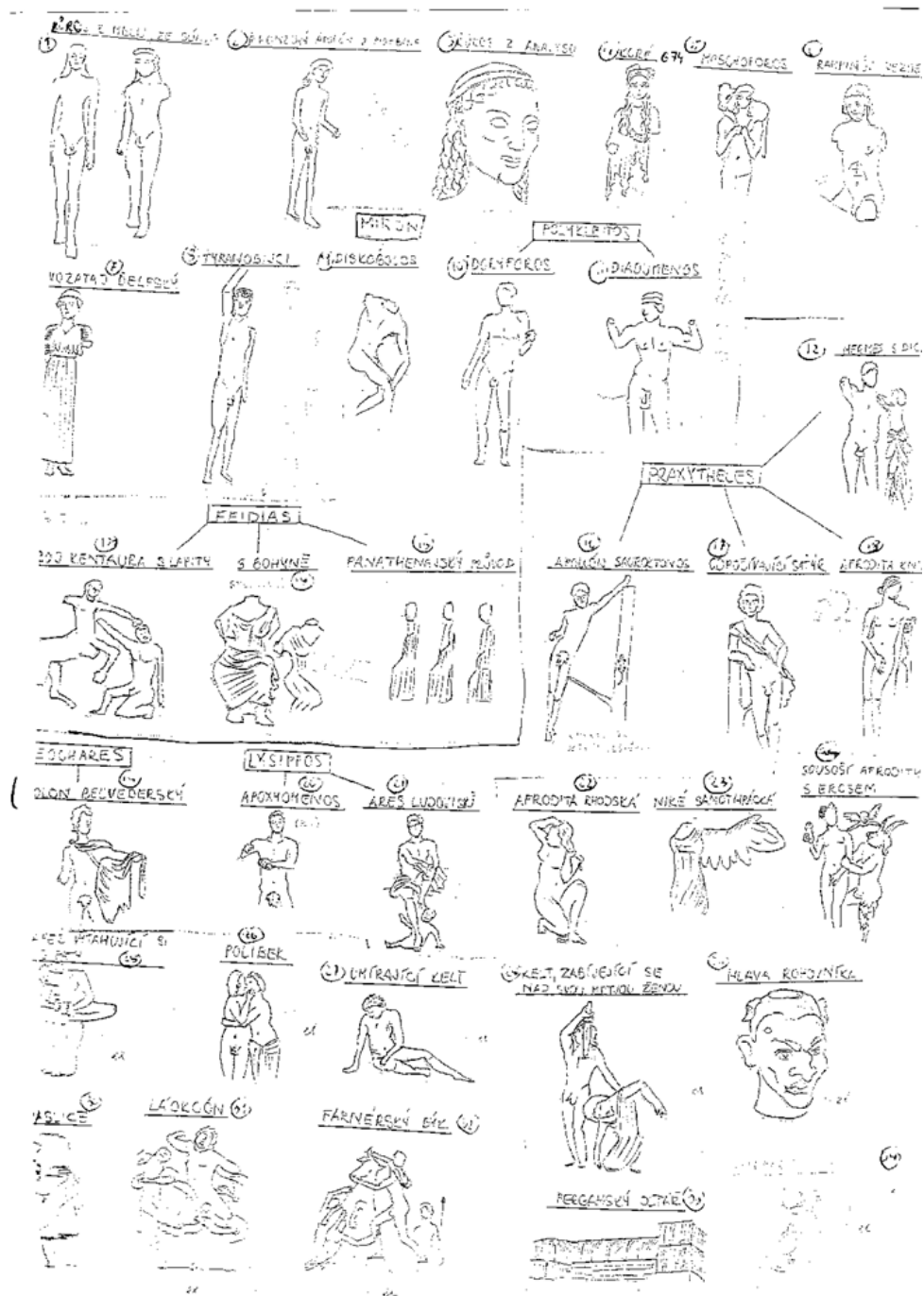
Feidias - socha Dia v Olympii

II. KRÁSNÝ STYL

- liší se rostoucím realismem, nástup idealismu, zájem o duševní stavy a emoce
- v této době nastal úpadek světských států, odsvětění bohů, bůh ztratil ideální rysy → rozvoj realismu, vznik podobizen (bez idealismu a typizace)
- začali ztvárňovat i osoby středního a staršího věku
- změnil se ideál: místo fyzicky zdatného otroka nastoupil typ smyslově krásného, až žensky zjemnělého jinocha
- vzrostla estetická záliba kochat se nahým ženským tělem
- výraz emocí podporovalo řecké divadlo, které se těšilo rostoucímu zájmu

Skópas	<i>Vlys na Mausoléu v Halikarnassu, Běsnící Bakchantka</i>
Práxitélés	<i>Apollón Sauroktonós, Apollón Belvedéřský, Hermés s malým Dionýsem, Venuše Knidská</i>
Lysippos	<i>Apoxyomen, Áres Ludovisiů</i>

Skópas - vlys Mausoleia v Halikarnassu

- zobrazení boje Řeků s Amazonkami
- dramatická síla střetnutí spočívá ve vzrušených postojích všech postav a modelaci svalstva
- dynamičnost díky kompozici (šikmé linie + diagonály narušující klid pro oko)

Běsnící Bakchantka →

← Práxitelés - Venuše Knidska

Práxitelés - Apollon Sauroktonos

- Apollón přibodávající ještěrku ke stromu
- ještěrka symbolem neštěstí a zla

Práxitelés - Hermes s Malym Dionyse

Lysippos - Apoxyomenos

↑ Práxitelés - Apollon Belvederský

Afrodita Rhodská

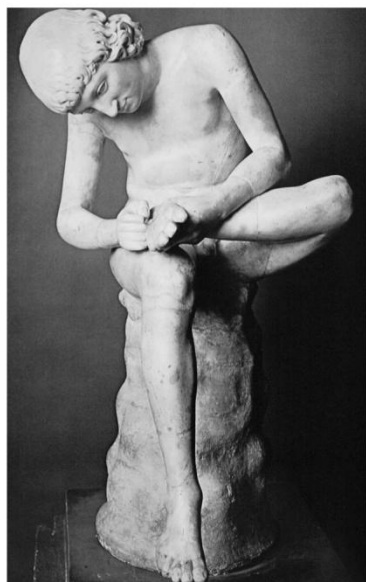
Lysippos - Áres Ludovisiu

Hoch s husou

Skrčena Afrodita

Chlapec vytahující si trn z paty

Niké Samothracká

Nahá Afrodita - Afrodita Knidská

Replika Athény Parthenos

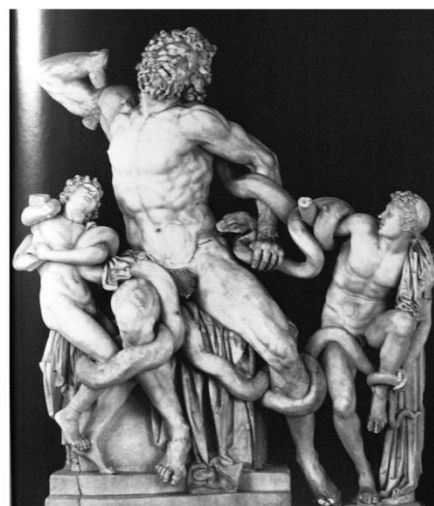
Farnéřský býk

Odpočívající Satyr

Objev polibku

Laokoón

ŘECKÁ MALBA

- o Řecké malbě nevíme téměř nic, jedinou představu si děláme z VÁZOVÉHO MALÍŘSTVÍ
- přesto, že neexistují téměř žádné doklady, víme že: architektura byla polychromovaná a Řekové měli ve svých domech obrazy i fresky

1. **GEOMETRICKÝ STYL (10.-9. stol.př.n.l.)**
2. **ORIENTALIZUJÍCÍ STYL (8.-6. stol.př.n.l.)**
 - hodně dekorativní
3. **ATTICKÝ STYL (6.-4.stol.př.n.l.)**
 - nejvýznamnější

PITHOS
- první druh nádoby
- k uskladňování potravin
- jen vypalované, neglazované

AMFORA
- nádoba na vodu
- 2 ucha
- zdobena různými tématy (lechtivá i brutální)

KRÁTER
- nádoby na mísení vody s vínem
- obrovský objem
- bohatá výzdoba

HYDRIA
- nádoba na vodu,
- pouze 1 ucho

ALABASTRON
- voňavky a jiné kosmetické potřeby

SKYFOS / KATHOS
- nádoby na pití

LEKYTHOS
- obvykle bílá
- výbava hrobl
- výzdoba na téma smrti a záhrobí

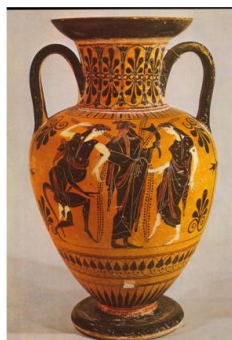
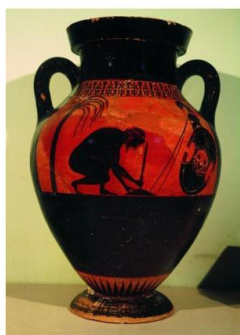
PYXIS →

DIPYLSKÉ VÁZY (ATTICKÝ STYL)

a) ČERNOFIGUROVÝ / EXÉKIAS

- celý styl působí nesmírně elegantně
- krom černé lesklé barvy na červeno-oranžovém pozadí používá i bílou pro obnažené části těl a fialové ornamenty
- převládá figurální tematika, profil postav je černý a detaily jsou vytaženy světlými rytými liniemi

b) ČERVENOFIGUROVÝ / ENFRONIOS

- to stejné jako černofigurový, jen v jiných barvách

Řecká keramika byla vyvážena do Itálie, Sicílie apod.

POSTUP VÝROBY:

usušení nádoby → náčrtek uhlím → štětcem vytvořeny detaily → technika reliéfu → signace (podpis)

CHARAKTERISTIKA ŘECKÉHO UMĚNÍ, SHRUTÍ

HUMANISMUS:

- rozvoj filosofie a vědy
- v kultuře se projevil jako tzv. ANTROPOMORFISMUS (=přenášení lidských vlastností) → řecká mytologie (bohové vystupují jako lidé, liší se nesmrtelností)
- v umění je měřítkem člověk, architektura, malba i sochařství jsou uzpůsobeny tak, aby se člověk cítil dobře

OTROKÁŘSKÝ ŘÁD:

- otroci domácí / výrobní / specializace / pro potěšení
- byli to dlužníci, ti co nebyli schopni platit daně

DEMOKRATISMUS:

- moc podléhala kontrole, nejvyšší orgány byly sněm a rada
- nejvyšší úřady byly přístupné všem
- praktický význam to však mělo jen pro plnoprávné občany (asi 20% společnosti)

ŘECKÁ KLASIKA:

- realistická tvorba, ale zároveň snaha vytvořit ideální, dokonalý tvar postavy